

Jerzy Jankowski

Jára Cimrman i Hulka-Laskowski

Bardzo niewiele osób wie, że Paweł Hulka-Laskowski i znany czeski artysta, ale także wynalazca Jára Cimrman znali się, widywali, a nawet odwiedzali. Hulka-Laskowski – wiadomo – to m.in. genialny tłumacz „Przygód dobrego wojaka Szwajjka” Jaroslava Haszka. Studiował w latach 1903-1908 w Heidelbergu w Niemczech i to tam ponoć właśnie poznał Cimrmana. Karol Dittrich jr. dostrzegając zdolności i pracowitość Pawła Hulki-Laskowskiego przyznał mu stypendium, stąd wyjazd do Heidelbergu i pogłębianie wiedzy z filozofii i religioznawstwa.

Jára Cimrman urodził się natomiast w Wiedniu, był podobno synem czeskiego krawca Leopolda Cimrmana i austriackiej aktorki Marlen Jelinek-Cimrman. Był też dramatopisarzem, filozofem, bywa nawet określany jako czeski geniusz. W sześciu miastach w Czechach są ulice jego imienia m.in. w Brnie i Ołomuńcu. Nie do końca znany jest rok jego urodzenia, bo jak twierdził żartobliwie, urodził się jako zupełnie nieznaną osobą. To właśnie poczucie humoru i studiowanie filozofii w Heidelbergu łączy losy Hulki-Laskowskiego i Cimrmana. Warto tu przypomnieć, że „hulka” po czesku oznacza „laska”, stąd pseudonim Laskowski, którym często żyrardowianin się podpisywał. Zresztą, kto zna jego tłumaczenie Szwajjka, ten z pewnością przyzna rację, że żyrardowski tłumacz musiał mieć kolosalne poczucie humoru.

najwybitniejszego Czecha. Pojawiło się na liście wiele znanych nazwisk, od artystów, przez polityków aż po dawnych władców, w tym gronie znalazł się i Cimrman. Nawet nakręcono o nim specjalny film dokumentalny. Jest tematem prac dyplomowych i doktoratów, a Poczta Czeska wydała w 2014 roku okrągłe znaczki pocztowe z jego podobizną. Mało tego, imię Cimrmana nadano szczytowi w górach Altaj, a nawet jednej z planetoid.

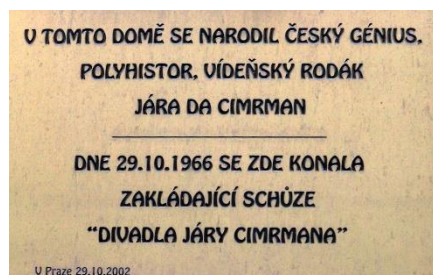

Znajomość Hulki-Laskowskiego i Cimrmana przetrwała Heidelberg. Czeskie korzenie Hulki-Laskowskiego spowodowały, że dzięki doskonałej znajomości języka tłumaczył utwory Czechów, na liście tłumaczonych autorów są m.in.: Karel Čapek, Božena Němcová, Jaroslav Haszka i Jára Cimrman. Obu łączy też ewangelickie pismo „Jednota. Gdy w 1921 wspólnie z żoną, Kazimierą Hulka-Laskowską, Paweł zaczął wydawać „Echo Żyrardowskie”, pierwszy telegram z gratulacjami wysłał Jára Cimrman. Chciał nawet zadzwonić do Hulki-Laskowskiego, ale jak później mówił, to by była już pewna przesada.

Po zakończeniu II wojny światowej Paweł Hulka-Laskowski, w celu poprawy zdrowia, przeniósł się na Śląsk Cieszyński. To właśnie tam mieszkał wtedy Jára Cimrman. Odwiedzali się i pisali do siebie listy. Ponoć najczęściej interesowały ich problemy filozoficzne. Wiele też pisali o zawiłościach języków polskiego i czeskiego. Przedstawienia opowiadające o życiu i dziele Cimrmana są w Czechach wystawiane od

ponad 40 lat w Žižkovskim Divadle Jára Cimrmana, czyli Teatrze na Žižkovie w Pradze. W 1983 roku został o nim nakręcony film „Jára Cimrman spi”, a rok później film na podstawie jego sztuk, oraz film przedstawiający pracę Teatru Jára Cimrmana „Nejistá sezóna”. Obaj przeszli do legendy, choć o rozgłos nie dbali. Hulka-Laskowski znany też był z troski o losy miejscowej biedoty, sprawy społeczne były mu bliskie. Jára Cimrman także wiele myślał jak poprawić losy klasy robotniczej, ale pod koniec życia stwierdził, że „Stalin już tak poprawił ten los, że dalszego poprawiania klasa robotnicza mogłaby nie wytrzymać”. Jak widać poczucie humoru go nie opuszczało.

Losy Cimrmana są dosyć znane, ale jest jeszcze wiele do wyjaśnienia. Jego wkład w kulturę Czech jest znaczny. Losami przodka zajął się wnuk Jára Cimrmana, gromadzi pozostałe dokumenty, ale jest ich niedużo, gdyż Jára nie gromadził ich wcale. A ponieważ świadków naczynych już nie ma, losy wyjaśniane są powoli. Od czasu do czasu ktoś znajduje w rodzinnym archiwum list, czasem ktoś o nim wspomni w pamiętniku. Czesi niezwykle szanują każdą pozostałość po tym wybitnie nietypowym człowieku. Ilość upamiętnień wzrasta, każdy Czech zna to nazwisko. Hulka-Laskowski także obrotił się przed upływem czasu, a Żyrardów pamięta o jego dokonaniach. To co istnieje przepłata się z tym co nie istnieje. Tak powstaje nowa jakość – tak z pewnością by dzisiaj powiedział Jára Cimrman.

Nie inaczej było i z Járą Cimrmanem. Miał zapędy wynalazcy, znał Zeppelina, tego od sterowców, czy konstruktorów innych nietypowych obiektów. Z Hulka-Laskowskim łączyła go też miłość do literatury. Pisał dramaty, utwory muzyczne, obaj też częściowo byli Czechami, choć jak wiadomo w tamtych czasach w tej części Europy narodowości wymieszały się ogromnie. Żyrardów jest tego najlepszym przykładem, bo do dzisiaj mamy tu wielu potomków Czechów, Niemców, Żydów, a nawet Szkotów, Greków czy Holendrów.

Czeska Telewizja we współpracy z angielską BBC, w 2005 roku zorganizowała konkurs na

